

Velfærd med mange fremtrædelsesformer

Af Preben Etwil

Denne bog – af forlaget lanceret som “debatbog” – viser med stor tydelighed, at velfærdsbegrebet har mange dimensioner og betydninger, hvilket ofte har afstedkommet nogle meget diffuse velfærdspolitiske debatter. Derfor må man hilse bogen velkommen, da dens ambition er at bidrage til en bedre afklaring af velfærdsbegrebet ved at præsentere, hvordan en lang række sociologer, økonomer og politologer forstår og anvender begrebet i deres forskning. Om det så reelt har bidraget til en større forståelse hos læseren er et åbent spørgsmål. Der er et gammelt mundhæld der siger, at når spurv skal gøre gåseæg, der spræk røv. Trods ganske mange fremragende og indsigtsfulde indlæg, står man efter at have læst bogen alligevel tilbage med mindst lige så mange spørgsmål om velfærdspolitikens retning og mål, som før man begyndte at læse. Om end – det må indrømmes – på et højere vidensgrundlag.

Bogen havde givetvis vundet pædagogisk ved at gå mere i dybden (både politisk, teoretisk og empirisk) på færre velfærdstemaer, end at rulle hele paletten ud på alle mulige tænkelige videnskabsdiscipliner. Det gør naturligvis velfærdsbegrebet stærkt nuanceret, men samtidig mistes fokus på de mere policy-prægede problemstillinger. Bogens ambition om at komme ud i alle velfærdsteoriens kringelkroge gør, at den bliver diffus som pejlemærke for en videre velfærdspolitisk

udviklingsstrategi. Det er en åbenlys mangel, at den ikke forholder sig konkret til den hedengangne Velfærdskommissions mange rapporter og analyser.

Bogens redaktør, professor Per H. Jensen, råder delvis bod på dette ved at have en ganske god sammenfattende introduktion, samt afslutningsvis at komme med nogle perspektiverende anvisninger på nye udviklingsveje inden for velfærdsforskningen.

Med tolv forskellige bidrag kan man ikke yde alle forfatterne fuld retfærdighed i en kort anmeldelse. “Velfærd – dimensioner og betydninger” indledes traditionelt med en præsentation af velfærdsbegrebet inden for den sociologiske, politologiske og økonomiske videnskab. Det bliver meget hurtigt klart, at der ikke eksisterer noget standardiseret begrebsapparat, med deraf følgende fælles forskningsretning.

Den sociologiske velfærdsforskning tager med Jørgen Elm Larsens artikel afsæt i den finske sociolog Erik Allardt’s omfattende velfærdsstudier. Ud over de økonomiske og materielle forhold i form af indkomst, bolig, uddannelse og helbred indeholder Allardts velfærdsbegreb også menneskets behov for kærlighed, omsorg og mulighed for sociale relationer. Altså en sammenblanding af objektive og subjektive forhold. Hos Allardt spiller behovstilfredsstillelse en væsentlig rolle, og kan formuleres i de tre sidestillede krav til *at have*, der først og fremmest drejer sig om grundlæggende fysiologiske og materielle

Per H. Jensen (red.):
VELFÆRD – dimensioner og betydninger,
Frydenlund 2007.
340 s., kr. 299,-.

behov, *at elske*, der handler om fællesskab, omsorg og anerkendelse, og *at være*, der handler om identitet og personlig udvikling.

Allardt's forskningstradition indgår også i velskrevne indlæg om levestudier (Erik Jørgen Hansen) og kønsaspektet i velfærdspolitikken (Anette Borchorst og Birte Siim).

Den politologiske velfærdsforskning, der i bogen præsenteres af Lars Torpe, fokuserer på deltageraspektet. Udgangspunktet er at velfærdssamfundet understøtter demokratiet. Det politologiske forskningsfelt indenfor velfærdstemaet bliver således at undersøge hvem der deltager, hvem der kontrollerer, hvem der er inkluderet og ikke mindst hvem der er ekskluderet fra den politiske deltagelse. Den politiske vinkel af velfærdsdebatten er ikke yderligere behandlet i bogen.

Det økonomiske aspekt, eller rettere det økonomisk-sociologiske aspekt, er det tema, der er det mest gennemgående i bogen. Først og fremmest med Flemming Ibsen's grundige indføringsartikel i økonomisk velfærdsteori. Her kommer vi vidt omkring. Neoklassisk økonomisk velfærdsforståelse, public choice, paretooptimalitet, marked- og politik fejl osv. Artiklen giver alt i alt en god forståelse af klassiske økonomers ståsted i velfærdsdebatten. Det mere økonomisk-sociologiske velfærdsaspekt bliver fremragende præsenteret af Jørgen Goul Andersen, der på overbevisende måde viser de tre arketyper velfærds-

regimer, der indgår i næsten alle europæiske velfærdsstudier: Den korporative model, den residuale model og den universelle model. I forlængelse af dette indlæg kommer Per H. Jensen med en konkret beskrivelse af, hvordan to af velfærdsmodellerne virker i praksis. Indlægget er dog løftet op over bare en nøgtern beskrivelse. Analysens omdrejningspunkt er velfærd og retfærdighed: "Fordelingsprincipper, der opleves som retfærdige, beforder individernes fredelige sameksistens og samarbejde i gensidig nytte og respekt". Denne tese analyseres på baggrund af den danske og italienske arbejdsanvisningshistorie. Det var dejligt befriende at se, at velfærdspolitikken forskellighed kunne illustreres gennem konkrete politikker og hændelser.

To indlæg ligger i grænselandet mellem offentlig service, offentlig administration og velfærdspolitik. Henrik Lolle skriver om brugerundersøgelser i offentlig velfærdsproduktion. Problemet er, hvordan man afdækker borgernes opfattelse af offentlige ydelser, der ikke er genstand for en prissætning på et marked. Dette kan

skabe problemer for bl.a. kommunerne, når de skal vurdere, om de producerer de rigtige ydelsesmængder i den rette kvalitet. Her kommer brugerundersøgelserne ind som en slags erstatning for markedets prismekanisme. Problemet er dog brugerundersøgelsernes kvalitet, og det faktum, at borgerne i spørgeundersøgelser typisk kan forholde sig taktisk, og dermed ikke afsløre sine sande præferencer. Helge Hvid behandler et andet aspekt i den offentlige serviceproduktion, nemlig hvordan man bedst muligt udnytter de menneskelige produktionsressourcer på en anerkendende måde. Dette er samlet under betegnelsen human resource management. Et for læseren helt nyt velfærdsperspektiv.

Mange mennesker oplever, at den økonomiske velstand ikke er blevet omsat til individuel velfærd. Det skyldes ofte manglende tid. Jens Bonke analyserer i bogen, qua en empirisk feltundersøgelse, hvordan det konkret forholder sig med velfærd og tid. Dette gør, at velfærdsbegrebet skal rulles meget bredt ud. Det omfatter både indkomst, samværsformer, arbejde, fritid, adgang til kommunikation, sociale relationer osv. På denne baggrund opbygger han fire idealtyper: De penge- og tidsrige, de pengefattige og tidsrige, de penge- og tidsfattige og sidst men ikke mindst de penge- og tidsfattige. En udmærket praktisk og operationel ramme til at inddelle borgere, køn, fag og generationer. Undersøgelsen viser, at ingen af de socio-økonomiske grupper et samfund almindeligvis kan opdeles i, som gruppe har en overvægt

af penge- og tidsrige. Enten har man penge eller også har man tid. Sjældent begge dele. Nogle, har rigelig tid, men ingen penge. De kaldes fattige. Andre har penge, men ingen tid. De er de rige, men har alligevel en lav velfærd. Den konkrete undersøgelse viser, ikke overraskende, at de beskæftigede generelt er pengerrige men tidsfattige. Det samme gør sig gældende for mændene som helhed. Modsat de arbejdsløse. De er pengefattige, men tidsrige. Kvinderne som samfundsgruppe ligger også i denne kategori.

Bogen slutter af med to artikler, der nok ligger i periferien af hovedtemaet. "Mad og velfærd" skrevet af Lisbeth Haastrup, Lotte Holm og Unni Kjærnes, samt "Byudvikling og velfærd" skrevet af Tom Nielsen. Begge artikler er både velkrevne og yderst informative, men at inddrage dem i denne bogs sammenhæng virker noget ved siden af. For i princippet er alle politikker, der føres i en velfærdsstat en del af velfærdspolitikken. Det begrundes dog ikke i sig selv, at de nødvendigvis skal indgå i en mere abstrakt velfærdsteoretisk debat.

Velfærdsbegrebet er, som det også nævnes flere steder i bogen, et multidimensionalt væsen, som kan være svært at få konkret hold på. Forståelsen af begrebet er yderst afhængigt af det værdigrundlag man selv har, og med hvilke øjne man betragter samfundet. Det er et subjektivt begreb, som alle anvender, men som ingen åbenbart kan eller vil definere. Dette er både bogens styrke og svaghed.